

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการกำหนดแนวทางศึกษาและวิเคราะห์ครั้งนี้ คือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสร้างคำและคำนามประสม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคำและคำนามประสมในสมัยสุโขทัย และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของคำ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคำและคำนามประสม

ภาษาแต่ละภาษาต่างมีวิธีการสร้างคำที่แตกต่างกันออกไป บางภาษาสร้างคำด้วยการเติมหน้า (prefix) เติมกลาง (infix) หรือเติมหลัง (suffix) บางภาษาสร้างคำด้วยการเปลี่ยนแปลงรูปคำ บางภาษาสร้างคำด้วยการนำคำมาเรียงกัน ส่วนในภาษาไทยมีการสร้างคำในแบบเฉพาะลักษณะของภาษาไทย โดยการนำคำมาประสมกันเป็นสำคัญ ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ คำประสม ดังนี้

...คำประสม น. คำที่เกิดจากการนำคำมูลที่เกิดอิสระได้ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมา ประสมกันแล้วกลายเป็นคำใหม่ที่มีความหมายใหม่ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง เช่น ลูกเสือ ลูกน้ำ แยกยาม เครื่องใน ไฟฟ้า

ภาษาไทยเป็นภาษาคำโดดทำให้การสร้างคำขึ้นมาใหม่จึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะทำให้เกิดคำใหม่ในภาษา (ประจักษ์ ประภาพิตทยาการ, 2524) ซึ่งคำศัพท์ที่สร้างขึ้นมาจากบางคำอาจเป็นที่นิยมในสังคมหรืออาจจะไม่เป็นที่นิยมก็ได้และก็จะหมดไปจากสังคมไปเอง (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, 2526) นอกจากภาษาไทยเป็นภาษาคำโดดแล้วทำให้เกิดการสร้างขึ้นมาแล้ว การที่มีคำศัพท์ใหม่ขึ้นมายังมีสาเหตุจากสิ่งอื่นด้วย กล่าวคือ ความเจริญของบ้านเมือง เนื่องจาก ความจำเป็นในการใช้คำใหม่เพื่อใช้เรียกสิ่งใหม่ นั่นเอง (นววรรณ พันธุเมธา, 2533)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำประสมในภาษาไทยพบว่า มีแนวคิดของคำประสมแตกต่างกันออกไปตามแต่ละกลุ่ม

กลุ่มที่มีแนวคิดว่าคำประสมเป็นคำที่เกิดจากคำมูล 2 คำ เมื่อประสมกันแล้วจะเกิดคำและความหมายใหม่ประกอบด้วย อนันต์ อ่วมศาสตร์และเนาวรัตน์ อ่วมศาสตร์ (2519) กล่าวถึง

คำประสมว่ามีลักษณะที่เกิดจากคำที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำมาประสมกันเป็นคำใหม่ โดยมีคำใดคำหนึ่งเป็นคำหลักส่วนอีกคำจะเป็นคำขยาย ลักษณะการประสมคำนั้นจะมี 2 แบบ คือ คำประสมที่เกิดจากหน่วยคำอิสระมาประสมกัน เช่น ผ้าปูโต๊ะ ลูกน้ำ ห้องเรียน เป็นต้น ส่วนแบบที่ 2 นั้น จะเป็นคำประสมที่เกิดจากหน่วยคำไม่อิสระมาประสมอยู่ด้วย เช่น นักเรียน การบ้าน ความเจริญ เป็นต้น

อนงค์ เอียงอุบล (2526) ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์คำประสมในภาษาไทย โดยได้ศึกษาเกณฑ์ในการพิจารณาคำประสมที่สร้างขึ้นตามวิธีการไทย คำที่นำมาวิจัยเป็นคำในภาษาพูดและภาษาเขียนที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวกรุงเทพมหานคร คำราชาศัพท์ และคำศัพท์ในวรรณคดีที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คำประสม คือ คำที่สร้างจากหน่วยคำอิสระที่มีความหมายต่างกัน ตั้งแต่ 2-5 คำ โดยที่คำประสมแต่ละคำต้องประกอบด้วย หน่วยคำอิสระ กับ หน่วยคำอิสระ หรือ หน่วยคำอิสระ กับ กลุ่มคำ หรืออาจกล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์เพียง 2 แบบ คือ ส่วนหลัก กับ ส่วนขยาย เช่น นอกจาน เรือกลไฟ ฯลฯ และ ส่วนหลัก กับ ส่วนหลัก เช่น กันชน ดิดลินบน ฯลฯ ทั้งนี้ แต่ละส่วนจะต้องมีส่วนประกอบที่ทำหน้าที่ร่วมกันเป็นคำเดียว มีความแตกต่างจากคำอื่นที่นำมาเรียงกัน กล่าวคือ คำประสมจะต้องมีความหมายใหม่เฉพาะแต่ยังคงเค้าความหมายเดิม และไม่สามารถแยกหรือแทรกคำใดคำหนึ่งลงไปอีกได้ เพราะเมื่อแยกหรือแทรกคำอื่นลงระหว่างคำประสมนั้น ๆ จะทำให้ไม่สื่อความหมายตามที่ต้องการ รวมทั้งลักษณะนามของคำประสมจะต้องเป็นลักษณะนามของคำทั้งคำไม่ใช่ของหน่วยใดหน่วยหนึ่ง

กมล การกุศล (2529) กล่าวถึง ความหมายของคำประสมว่าเป็นคำที่เกิดจากการเอาคำเดียวตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป มาประสมกันหรือนำมาเรียง โดยให้คำที่มีความหมายเด่นเป็นหลัก คำที่นำมาประสมกันอาจเป็นคำใหม่ มีความหมายใหม่ตามเค้าของความหมายเดิม หรืออาจจะมีความหมายในเชิงอุปมา โดยมีโครงสร้างดังนี้ โครงสร้างคำประสมที่มีค่านามเป็นคำหลักและมีค่านามหรือคำชนิดอื่น ๆ เป็นคำขยาย เช่น น้ำชา ฟองน้ำ นักบิน มดแดง บ้านนอก โครงสร้างคำประสมที่มีคำกริยาเป็นคำหลักและมีค่านาม คำกริยา หรือคำชนิดอื่น ๆ เป็นคำขยาย เช่น ร้องทุกข์ ขับรถ ปลงตก กันสาด คุยโต อวดดี เป็นกลาง โครงสร้างคำประสมที่มีคำวิเศษณ์เป็นคำหลักและมีค่านามหรือคำชนิดอื่น ๆ เป็นคำขยาย เช่น น้อยใจ หลายใจ เต็มกลืน เขียวหวาน โครงสร้างประสมที่มีคำบุพบทเป็นคำหลักและมีค่านามหรือคำชนิดอื่น ๆ เป็นคำขยาย เช่น นอกใจ นอกจิต ในหน้า ตามมี โดยจริง โดยแท้

วินัย ภู่วะหงษ์ (2534) กล่าวถึงลักษณะของคำประสมว่า คำประสมจะต้องประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนประกอบหลักกับส่วนประกอบขยาย ซึ่งเมื่อประสมกันแล้วจะไม่อาจแยกหรือสับเปลี่ยนตำแหน่งของส่วนประกอบของคำประสมได้เนื่องจากความหมายจะเปลี่ยนไปนอกจากนั้นแล้ว ยังไม่อาจแทรกคำใดคำหนึ่งเข้าไประหว่างส่วนประกอบของคำประสมได้ด้วย

ทิพย์สุตา นัยทรัพย์ (2539) กล่าวถึงความหมายของคำประสมในความหมายที่สอดคล้องกัน แต่ได้กล่าวเสริมว่าคำประสมเกิดจากหน่วยคำอิสระประสมกับหน่วยคำอิสระตั้งแต่ 2 หน่วย ขึ้นไป ซึ่งแต่ละหน่วยนั้น เมื่อแยกออกจากกันสามารถเกิดเองได้โดยลำพัง ความหมายของแต่ละหน่วยคำเมื่อประสมกันแล้วยังมีเค้าความหมายเดิม เช่น รถไฟ เรือใบ น้ำปลา เป็นต้น โดยมีวิธีสังเกต คือ สังเกตจากจังหวะในการอ่านคำในประโยค เช่น น้ำแข็ง-หมดแล้ว คำว่า น้ำแข็ง ในประโยคดังกล่าวเป็นคำประสม ในขณะที่คำว่า น้ำ ในประโยคที่กล่าวว่า น้ำ-แข็งหมดแล้ว ไม่ใช่ประโยค สังเกตจากลักษณะนามที่ใช้คู่กับคำประสมนั้น โดยแยกคำลักษณะนามของทั้ง 2 คำ เช่น ไข่ เป็นตัวนี้สีเทา คำว่า ตัวนี้ ในประโยคไม่ใช่คำประสม ในขณะที่ประโยคที่กล่าวว่า ไข่เปิดฟองนี้สีเทา คำว่า ฟองนี้ ในประโยคถือเป็นคำประสม และสุดท้ายให้สังเกตจากความหมายของคำประสมที่ประสมกันทั้ง 2 คำ ว่าเป็นไปด้วยกันหรือไม่ เช่น ลูกตาคนนี้ไม่ดี คำว่า ลูกตา ในประโยคดังกล่าวไม่ถือเป็นคำประสม ในขณะที่หากคำว่า ลูกตา อยู่ในประโยคที่ว่า ลูกตาข้างนี้ไม่ดี คำว่า ลูกตา ดังกล่าวจึงถือเป็นคำประสม

เปรมจิต ชนะวงศ์ (2543) ได้กล่าวถึงคำประสมในภาษาไทยว่า คำประสมจะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนหลักกับส่วนขยาย ซึ่งคำประสมบางคำจะประกอบด้วยส่วนหลักกับส่วนหลัก ถ้าคำประสมนั้นประกอบด้วยคำเดียวมากกว่า 2 คำ คำเดียวบางคำจะสัมพันธ์กันใกล้ชิดกว่าคำอื่นที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมคำเดียวกัน การสร้างคำจะต้องสร้างตามวัตถุประสงค์ของการนำมาใช้ในประโยค โดยมีลักษณะดังนี้ คือ ลักษณะที่คำที่นำมาประกอบเป็นคำประสมจะต้องมีความหมายใหม่ร่วมกันเป็นความหมายเดียวกัน ลักษณะที่คำที่นำมาประกอบเป็นคำประสมจะแบ่งแยกหรือแทรกคำใดลงไประหว่างคำไม่ได้เพราะถ้าแยกหรือนำคำอื่นมาแทรกจะไม่สื่อความหมายเลย ลักษณะที่คำลักษณะนามที่ใช้กับคำประสมประเภทคำนามจะต้องเป็นคำลักษณะนามของคำทั้งคำไม่ใช่ลักษณะนามของคำใดคำหนึ่ง และสุดท้ายลักษณะที่การเว้นจังหวะหรือช่วงต่อของเสียงในคำประสมซึ่งคำประสมจะไม่มีการเว้นจังหวะของเสียงระหว่างคำที่นำมาประสมกัน ส่วนโครงสร้างของคำประสมแต่ละคำนั้น มีโครงสร้างที่ต่างกันออกไป ได้แก่ โครงสร้างคำประสมที่ใช้หน่วยนาม เช่น ก้นหอย เตารอบไฟฟ้า หม้อหุงข้าวไฟฟ้า โครงสร้างคำประสมที่ใช้หน่วยกริยา เช่น ดูหมิ่น ตาค้าง กินอยู่ เป็นต้น

นิตยา กาญจนวรรณ เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ และทิพย์สุนทร อนัมบุตร (2546) กล่าวถึงความหมายของคำประสมว่า คำประสมเกิดจากคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป ไม่จำกัดจำนวนคำ มาประสมเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้คำใหม่ มีความหมายใหม่ คำเดียวที่นำมาประสมกันนั้นมีความหมายต่างกันหรือไม่เกี่ยวข้องกันเลย โดยจำให้คำที่มีลักษณะเด่นเป็นคำหลักและให้คำที่มีลักษณะรองมาขยายไว้ข้างหลังเป็นคำขยาย

ส่วนในกลุ่มที่นอกจากจะมีแนวคิดที่คำประสมเป็นคำที่เกิดจากคำมูล 2 คำ เช่นเดียวกับข้างต้นแล้ว ยังมีแนวคิดที่คำประสมเป็นคำที่เกิดจากคำมูลที่มีความหมายเหมือนกันหรือต่างกัน ประสมกัน ยกตัวอย่างเช่น ภิญโญ จิตต์ธรรม (2517) กล่าวถึงความหมายของคำประสมว่า หมายถึง การนำคำที่มีอยู่เดิม 2 คำ มีความหมายต่างกันมาเข้าคู่กันแล้วเกิดเป็นคำใหม่และมีความหมายใหม่ขึ้น

เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์ (2525, หน้า 1) ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะคำประสมของภาษาไทย โดยกล่าวว่า คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำและมีจำนวนพยางค์ตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป เมื่อประสมกันแล้วจะได้ความหมายอีกความหมายหนึ่งคือลักษณะของคำประสมที่ใช้ในภาษาไทย ประกอบด้วย 4 ลักษณะด้วยกัน คือ คำประสมอิสระ ซึ่งเป็นการนำเอาคำมูลตั้งแต่สองคำขึ้นไปมาประสมกัน คำประสมประสาน เป็นคำประสมที่มีลักษณะคล้ายกับการนำอุปสรรคปัจจัยมานำหน้า เดิมกลาง และต่อท้ายคำมูล เช่น กระโดด ตะปู คำประสมซ้ำ คือการประสมคำมูลโดยซ้ำคำใดคำหนึ่ง เช่น จริงจริง หนังสือหนังสือ และลักษณะสุดท้าย คือ คำประสมสัมผัส ที่ประสมคำโดยนำคำมูล 2 คำ มาประสมกันแล้วให้พยางค์สุดท้ายของคำแรกสัมผัสกับพยางค์แรกของคำหลัง เช่น ทำมาหากิน ปูย่าตายาย เป็นต้น

ในงานวิจัยเรื่องอื่น ๆ มีลักษณะที่คล้ายกับ เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์ (2525, หน้า 1) เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น อยู่เคียง แซ่โค้ว (2540, หน้า 96) ได้กล่าวถึง วิธีการสร้างคำในภาษาไทย ว่ามี 5 ลักษณะ คือ การประสมคำ การซ้อนคำ การซ้ำคำ การเติมคำ และการตัดคำ ซึ่งการประสมคำนี้ จะนำคำมากกว่าหนึ่งคำมาเรียงกันตามลักษณะของภาษาไทย คือ คำหลักจะอยู่ต้นและตามด้วยคำขยายหรือส่วนขยาย การนำคำมาเรียงกันเกิดเป็นคำใหม่ที่อาจมีความหมายตามความหมายของคำที่เรียงกัน แต่ใช้เป็นชื่อเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือแทนกิริยาอาการบอกสภาพก็ได้ หรืออาจมีความหมายใหม่ที่เกี่ยวเนื่องหรือไม่เกี่ยวเนื่องกับความหมายประจำคำของแต่ละคำที่นำมาเรียงกันก็ได้ การซ้อนคำ คือ การนำคำที่มีความหมายใกล้เคียงมาเรียงกัน ก่อให้เกิดความหมายใหม่ ซึ่งการซ้อนคำนี้จะแตกต่างจากการซ้ำคำ กล่าวคือ การซ้ำคำ เป็นการออกเสียงคำใดคำหนึ่งมากกว่าหนึ่งครั้ง อาจมีการเปลี่ยนแปลงเสียงบางเสียงโดยมีผลทำให้ความหมาย

เปลี่ยนไป และการเติมคำ คือ การนำหน่วยคำไม่อิสระไปวางไว้ข้างหน้าหน่วยคำอื่น ส่วนการแปลงคำ สามารถทำได้ 3 วิธีใหญ่ ๆ ได้แก่ แปลงเสียงวรรณยุกต์ แปลงเสียงพยัญชนะต้นและแปลงเสียงสระ

ผะอบ โปะสะกฤษณะ (2538) ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างคำประสมว่าคำประสมแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ การประสมคำไทยแท้และการประสมคำที่มาจากภาษาอื่น สำหรับคำประสมคำไทยแท้ มี 2 ลักษณะ คือ การเติมคำ ซึ่งเป็นการสร้างคำโดยวิธีเติมคำหรือวลีที่เป็นทั้งคำนามหรือคำกริยาลงข้างหลังคำนามหรือคำกริยาในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ นาม-กริยา เช่น น้ำใช้ น้ำกิน นาม-กริยา-นาม เช่น ห้องรับแขก ยาแก้ไอ นาม-นาม เช่น ไฟฟ้า รถไฟ นาม-วิเศษณ์ เช่น น้ำหอม เงินสด กริยา-นาม เช่น กุณที่ ตั้งหน้า เข้าใจ กริยา-กริยา เช่น ยกเลิก ขนส่ง และการซ้อนคำ เช่น สวยงาม

ยมโดย เพ็ญพศา (2538) ได้กล่าวถึง การเพิ่มคำโดยการประกอบคำว่าการสร้างคำแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ชนิดการสร้างคำตามแนวคิดของนักหลักภาษา ซึ่งเป็นการสร้างที่มีเค้าเงื่อนคำ ได้แก่ คำมูลและคำประสมในลักษณะต่างๆ คือ คำประสม คำซ้ำ คำซ้อน และคำสมาส ส่วนวิธีการประกอบคำในภาษาไทยตามแนวคิดของนักภาษาศาสตร์จะเป็นการประกอบคำในลักษณะคำผสมและคำผสม คำผสมนั้นประกอบด้วยหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำไม่อิสระเกิดเป็นคำผสมแท้ เช่น นักเลง ครั้นคร่ง กับคำผสมเทียม เช่น นักกีฬา ชาวนา เป็นต้น ส่วนคำผสมจะเป็นการประกอบกันของหน่วยคำอิสระทั้ง 2 คำ เช่น บ้านเรือน ไร่นา เป็นต้น

วิจิตร ขอนยาง (2542) กล่าวว่าคำประสมมีลักษณะเหมือนคำสมาสแต่คำสมาสเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต โดยการเรียงคำจะเป็นไปตามหลักของภาษา คือ เอาความหมายรองหรือคำขยายไว้หน้า คำหลักไว้ข้างหลัง เช่น ราชากร เกษตรกรรม ปศุสัตว์ เป็นต้น ส่วนการสร้างคำในภาษาไทย คำประสมจะเรียงคำตามระเบียบภาษาไทย คือ คำที่มีความหมายชัดเจนจะเรียงไว้ด้านหน้า ส่วนคำที่มีความหมายรองจะเรียงไว้ด้านหลัง อาจมีโครงสร้าง 2 คำ 3 คำ 4 คำ ที่มีชนิดสรรพนาม กริยา วิเศษณ์ บุพบท สันธาน อุทาน ด้วยก็ได้ เช่น วังหลวง น้ำแข็ง ปากกา กระเป๋าเดินทาง อ่างเก็บน้ำ เรือชุด กล้วยแขก เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคำประสมดังกล่าวเกิดจากคำมูลหลายคำมาประสมกันให้เป็นคำศัพท์เพียงคำเดียว โดยคำประกอบอาจขึ้นต้นด้วยคำว่า ช่าง หมอ นัก ผู้ การ ความ เครื่อง ของ ที่ หรือบางคำจะประกอบด้วยคำไทยกับคำต่างประเทศ เช่น พลเมือง ชากศพ

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544) ได้กล่าวถึงความหมายของคำประสมในลักษณะของคำหลักและคำขยายว่าคำประสมเกิดจากนำคำที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกันเป็นคำใหม่ โดยใช้คำที่มีลักษณะเด่นเป็นคำหลักส่วนคำที่มีลักษณะรองจะเป็นคำขยาย

พูนพงษ์ งามเกษม (2546) กล่าวถึงลักษณะของคำประสมว่าคำประสมเกิดจากการนำคำมูลตั้งแต่ 2 คำ ประสมกันโดยที่คำดังกล่าวนั้นจะต้องมีความหมายที่ต่างกันอาจเป็นคำไทยกับคำไทย หรือคำไทยกับคำในภาษาอื่นๆ หรืออาจเป็นภาษาอื่นทั้งหมดก็ได้ ยกเว้น คำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตที่มาต่อกันในลักษณะคำสมาส เมื่อประสมกันแล้วจะได้ความหมายใหม่ใน 3 ลักษณะ คือ คำประสมที่มีคำความหมายเดิม เช่น เสียใจ คำประสมที่มีความหมายเปลี่ยนไป เช่น กันครัว คำประสมที่ทั้งความหมายเปลี่ยนและยังมีคำความหมายเดิมอยู่ เช่น กินโต๊ะ

ส่วน อัญชลี สิงห์น้อย (2548) แม้จะได้ให้คำจำกัดความของการประสมคำและคำประสมไว้คล้ายกับเรื่องเดช ปันเขื่อนขันธ์ (2525, หน้า 1) และ อยู่เคียง แซ่โค้ว และคณะ (2540, หน้า 96) ว่าคำประสม (word compound) หมายถึงคำที่สร้างจากคำเดิมที่มีอยู่แล้วในภาษาจำนวนสองคำขึ้นไปมาประกอบเข้าด้วยกันให้มีความหมายใหม่ แต่ยังสามารถเพิ่มความหมายไว้ว่าคำประสมมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับวลีและประโยค และยังสามารถจำแนกคำประสมได้เป็นสองชนิดใหญ่ ๆ ต่างออกไปจากเดิม คือ 1) คำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ (synthetic nominal compounds) และ 2) คำนามประสมชนิดนาม-นาม (noun-noun compounds) ความแตกต่างของคำประสมทั้ง 2 ประเภทนี้ คือ คำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคนั้น จะประกอบด้วยคำนามและคำกริยาเช่นเดียวกับโครงสร้างของประโยค เช่น นาม-กริยา-(นาม) ซึ่งมีวากยสัมพันธ์อย่างน้อย 4 รูปแบบ คือ ประธาน-กริยา-(กรรม) ประธาน-กริยา-หน่วยเสริม กรรม-กริยา และหน่วยเสริม-กริยา-(กรรม) และโครงสร้างในรูป กริยา-นาม ซึ่งมีวากยสัมพันธ์เป็น กริยา-ประธาน กับ กริยา-กรรม ส่วน คำนามประสมชนิดนาม-นาม จะประกอบด้วยคำนามทั้งหมด มีโครงสร้างเป็นแบบ คำนามล้วน คำนามกับคำบุพบท และคำนามคำคำลักษณนาม รวมทั้ง จำแนกตามวากยสัมพันธ์พื้นฐานได้ 3 กลุ่ม คือ คำนามประสมแบบมีไวยากรณ์ (Syntactic noun compounds) ซึ่งคำนามประสมชนิดนาม-นามส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบนี้ คือ แสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ในรูปแบบ หน่วยหลัก-หน่วยขยายเช่นเดียวกับนามวลี คำนามประสมแบบกึ่งมีไวยากรณ์ (Semi-syntactic noun compounds) และคำนามประสมแบบไม่มีไวยากรณ์ (Asyntactic compounds) อีกทั้งยังอธิบายความสัมพันธ์ทางความหมายหรืออรรถสัมพันธ์ของคำนามประสมเพิ่มเติมด้วยซึ่งจะมีความสัมพันธ์ในแบบต่าง ๆ กัน ได้แก่, จากกลุ่ม-ลูกกลุ่ม รูปร่าง-วัตถุ เรื่อง-สรรพสิ่ง ส่วนประกอบ-ทั้งส่วน สิ่งประดิษฐ์-วัสดุ สรรพสิ่ง-แหล่ง วัตถุ-จัดประสงค์ วัตถุ-เจ้าของ วัตถุ-สิ่งเปรียบ ผู้ชำนาญ-สิ่งที่ชำนาญ คน-เพศ/อายุ คำเครือญาติ-วัตถุ ตัวเลข-ตัวเลข และ ตัวเลข-วัตถุ ส่วนอรรถสัมพันธ์ของคำนามประสมที่วากยสัมพันธ์เป็นแบบกึ่งมีไวยากรณ์ จะมีความสัมพันธ์ที่หน่วยสมาชิกมีความหมายพ้องกัน (synonymous member) คำนามประสมที่หน่วยสมาชิกมีความหมาย

คล้ายกัน (similar members) คำนามประสมที่หน่วยสมาชิกเป็นของคู่กัน (parallel members) และคำนามประสมที่หน่วยสมาชิกร่วมกันแสดงความหมายครึ่งต่อครึ่ง (half and half) ส่วนคำนามประสมที่วากยสัมพันธ์เป็นแบบไม่มีไวยากรณ์นั้นไม่สามารถหาอรรถสัมพันธทางภาษาศาสตร์ได้

นอกจากนั้น ยังมีกลุ่มที่มีแนวคิดเช่นเดียวกับแนวคิดข้างต้นแต่ยังเสนอแนวคิดว่า คำประสมยังหมายถึงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตมาประสมกันด้วย คือ เจือ สตะเวทิน (2511, หน้า 161-167) ได้กล่าวถึงคำประสมในหนังสือเรื่อง การใช้ภาษาและหลักภาษาสำหรับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ว่าคำประสมเกิดจากการนำคำมูลมาประสมกันและได้ทั้งคำและความหมายใหม่ 5 วิธี คือ วิธีคงความหมายเดิมเป็นหลัก เช่น พ่อ – ตา เป็น พ่อตา วิธีรวมคำเกิดความหมายใหม่ คือ การทำให้ความหมายผิดไปจากคำมูลเดิม เช่น ตี-กิน เป็น ตีกิน วิธีซ้ำคำมูลโดยได้ความหมายผิดจากคำมูลเดิมเล็กน้อย เช่น ดำ ๆ แดง ๆ วิธีย่อจากข้อความยาว ๆ เช่น คนที่มีความรู้ดี เป็น ผู้ดี และวิธียืมคำจากภาษาบาลีสันสกฤต เช่น วรวิทย์ ราชนาวี เป็นต้น

กำชัย ทองหล่อ (2519, หน้า 257-260) กล่าวถึง คำประสม ว่านอกจากคำประสมจะต้องสร้างคำด้วยการนำคำมูล 2 คำขึ้นไปมารวมกันเพื่อเป็นคำ ๆ เดียวแล้ว คำที่มาประสมกันนี้จะเป็นคำภาษาอื่นมาประสมกันก็ได้ โดยข้อสำคัญคือคำประสมที่เกิดจากคำมูลซึ่งมีรูป เสียง และความหมายต่างกัน เมื่อประสมกันแล้ว จะได้ความหมายใหม่ที่ไม่ตรงกับคำเดิม เช่น พ่อตา ส่วนหากเป็นคำประสมที่เกิดจากคำมูลที่มีรูป เสียง และความหมายต่างกัน เมื่อประสมกัน จะได้ความหมายอย่างหนึ่งที่ยังคงมีเค้าความหมายเดิม เช่น ชาวนา ผู้ดี หากคำประสมที่เกิดจากคำมูลซึ่งมีรูป เสียง และความหมายเหมือนกัน เมื่อประสมกันแล้วความหมายจะผิดไปจากเดิม แต่ยังคงความหมายเดิมของแต่ละคำไว้ เช่น สูง ๆ ต่ำ ๆ รวมทั้ง คำประสมที่เกิดจากคำมูลที่มีรูป เสียง ต่างกัน แต่ความหมายเหมือนกัน เมื่อประสมกันแล้วความหมายไม่เปลี่ยนแปลง เช่น อ่อนวอน แค้นเคือง และคำประสมที่เกิดจากคำมูลที่มีรูปและเสียงต่างกัน แต่ความหมายเหมือนกัน แต่ตัดพยางค์หรือย่อพยางค์ให้สั้นลง ซึ่งเรียกว่า คำสมาส ดังนั้น คำสมาสต่าง ๆ เมื่อนำมาประสมกันขึ้น จึงนับเป็นคำประสมด้วย

เสฐียรโกเศศ (2522, หน้า 241-253) ซึ่งได้กล่าวไว้ใน นิรุกติศาสตร์ ในเรื่องของคำซ้อน และคำซ้ำในภาษาไทยว่าเป็นการประสมคำอย่างหนึ่ง และลักษณะการประสมคำในสมัยสุโขทัยก็มีความเด่นชัดด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ และในภาษาต่าง ๆ ทั่วโลกต่างมีวิธีการสร้างคำด้วยการซ้ำคำด้วย ไม่ว่าจะเป็นการหดยเสียงหน้าให้สั้นลง เช่น ยะยิบ หรือยิดสระของคำหลัง เช่น ลนลาน ซึ่งการซ้ำคำในภาษาไทยนี้ปรากฏอยู่ 2 วิธี คือ วิธีการซ้ำโดยตรง และ วิธีการซ้ำถ่วงเสียงหรือเรียกว่า คำซ้ำชนิดอุจจารณวิลาส (Euphonic couplet) หากกล่าวถึงการซ้ำเสียงโดยตรง จะพบว่ามีสาเหตุจาก

หลายกรณี ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติและการอุทาน ซึ่งวิธีการนี้จะเกิดจากการซ้ำคำต้นทั้งคำ หรือแปลงเสียงบางส่วนไม่ให้ซ้ำ รวมทั้ง แปลงเสียงสระให้เพี้ยนไป เช่น เสียงดังโป๊ก ๆ เห่งห่าง ป๊ะป๊า ฯลฯ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงรูปคำ หรือที่เรียกว่า คำอัพภาษ ในภาษาบาลี เช่น ริก ๆ เป็น ระริก ยิบ ๆ เป็น ยะยิบ ในส่วนของหน้าที่กับบอกความเป็นพหูพจน์ เช่น กินมาก ๆ เด็ก ๆ บอกลักษณะ เช่น มากมาย ยิ่งนัก นอกจากนั้นยังใช้วิธีแปลงระดับเสียงวรรณยุกต์ เช่น เด็กเด็ก ย้ายยาว แยกจำนวน เช่น เป็นคน ๆ ไป ส่วนการซ้ำถ่วงเสียง หรือ คำซ้ำอุจารณวิลาส (Euphonic Couplet) ซึ่งนับเป็นวิธีการประสมคำรูปแบบหนึ่งในภาษาไทย เป็นการประสมคำที่เกิดจากการยืมคำในภาษาอื่นซึ่งเป็นคำหลายพยางค์มาประสมกับคำไทยซึ่งเป็นคำโดด ดังนั้น คำที่ได้จึงมีจำนวนพยางค์เป็นจำนวนคี่ที่ไม่ไพเราะ เช่น นำคำว่า สะกิด มาประสมกับคำว่า เกา ได้เป็น สะกิดเกา จึงนำเอาเสียงหน้าของคำที่มากกว่ามาเพิ่มหน้าคำที่สองเพื่อถ่วงเสียงให้เท่ากัน เป็น สะกิดสะเกา ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ปฏิกริยาซึ่งมีอยู่ต่อกัน (Reciprocal reaction) รวมทั้งใช้วิธีการเติมเสียงอีกเสียงหนึ่งระหว่างคำ สาเหตุที่เกิดวิธีการเช่นนี้เนื่องต้องการซ่อนคำโดดให้ มีคู่กัน แต่กลับเกิดช่องเสียง ทำให้ออกเสียงลำบาก เช่น โตกตาก เป็น โตกกะตาก ด้วยเหตุนี้ จึงต้องใช้เสียงที่เติมกลางคำมาซ้ำคำหน้าอีกครั้ง เป็น กะโตกกะตาก นอกจากนั้นแล้ว การประสม คำยังเกิดจากหลายกรณีด้วย เช่น เพื่อความไพเราะในคำประพันธ์ โดยนำเสียงพยัญชนะต้นของ พยางค์หลังมาซ้ำไว้ด้านหน้าของพยางค์นั้นแต่บังคับให้ต้องเป็นเสียงอา /a:/ เพื่อสะดวกต่อการ ออกเสียง เช่น ยุพาน เป็น ยุพาพาน สุมาลัย เป็น สุมามาลัย ฯลฯ

ในส่วนของคำซ้อน หรือ คำไวพจน์ผสม (Synonymous compound) ซึ่งเป็นคำที่พบมาก ในภาษาไทย คำไวพจน์ผสมนี้หมายถึงคำที่เกิดจากการนำคำเต็มสองคำซึ่งมีเสียงต่างกันแต่ ความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงมาซ้อนรวมกันโดยจะยังคงความหมายเดิมหรืออาจผิดเพี้ยนจาก เดิมเล็กน้อย เช่น ไหญโต เล็กน้อย รักใคร่ ฯลฯ คำดังกล่าวนี้มีหน้าที่เพื่อขยายความหรือทำให้ ความหมายของคำอีกคำให้ชัดเจนขึ้น อาจซ้อนสี่คำ หรือ ซ้อนสองคู่ ก็ได้ คำเหล่านี้ต่างมี ความหมายอย่างเดียวกันหรือใกล้เคียงกันในคู่ของคำเหล่านั้น และส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคำซ้อนที่มี เสียงสัมผัสกันเพื่อความไพเราะของเสียง เช่น กระโดดโลดเต้น มุ่งมาดปรารถนา ห้วยหนองคลอง บึง ทั้งนี้ การที่เกิดคำซ้อนขึ้นนี้มีสาเหตุมาจากภาษาไทยเป็นภาษาคำโดด จึงมีคำที่เสียงซ้ำกันแต่ ต่างความหมายเป็นจำนวนมาก ต่อมาเมื่อรับคำยืมจากภาษาต่างประเทศเข้ามา อาทิ เขมร บาลี สันสกฤต จึงนำคำไทยเข้ามาซ้อนเพื่อขยายความและให้ความหมาย ด้วยเหตุนี้ คำซ้อนที่ ประกอบด้วยคำไทยและคำต่างประเทศจึงมีเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับคำซ้อนที่เป็นคำไทยแท้ทั้ง สองคำเช่นกัน

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2545) ได้กล่าวถึงลักษณะคำไทย ไว้ใน หลักภาษาไทย (อักขรวิธี วจิวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์) ว่า คำไทยแต่เดิมนั้นมักมีพยางค์เดียวโดด ๆ คล้ายกับคำภาษาจีน ตัวอย่างเช่น พ่อ แม่ เงิน ทอง ดิน น้ำ ลม ไฟ ม้า ช้าง เป็น ไก่ เป็นต้น ต่อมาเมื่อรับคำจากภาษาอื่น เช่น บาลี และ สันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาที่มีหลายพยางค์มาใช้ ดังนั้น คำในภาษาไทยแท้จากที่เป็นคำพยางค์เดียว เช่น พ่อ แม่ ดิน น้ำ ฯลฯ จึงเพิ่มวงศ์พท์ขึ้นเป็นคำที่มีหลายพยางค์ แต่เหตุที่ในภาษาไทยใช้ศัพท์น้อยพยางค์ทำให้เมื่อรับคำจากภาษาดังกล่าวมาแล้วจึงตัดทอนให้น้อยพยางค์ลงกว่าภาษาเดิม เช่น บิดา มารดา สุวรรณ ปลูก อัคคี สุนัข สุกกร เป็นต้น ส่วนคำประสม นั้น เป็นคำที่เกิดจากการนำคำมูลมาประสมกันให้เป็นอีกคำหนึ่ง โดยมีเนื้อความต่าง ๆ ที่มีใจความเป็นอีกความหมายหนึ่ง แต่ต้องอาศัยเค้าความของคำมูลเดิมเป็นหลัก และคำประสมที่นำคำมูลหลายคำซึ่งทุก ๆ คำมีเนื้อความคงที่ แต่เมื่อเอามารวมกันเข้าเป็นคำเดียวก็มีเนื้อความผิดจากรูปเดิมไป ถ้าแยกออกเป็นคำ ๆ แล้วจะไม่ได้ความดังที่ประสมกันอยู่นั้น เช่น สมสู่ ยินดี ใจหาย ส่วนคำประสมที่เอาคำมูลมีรูปหรือเนื้อความซ้ำกันมารวมเป็นคำเดียว คำเหล่านี้อาจมีเนื้อความคล้ายกับคำมูลเดิมหรืออาจจะผิดความไปบ้าง เช่น ดำ ๆ แดง ๆ เร็ว ๆ รวมทั้ง การใช้คำมูลที่ต่างกันแต่มีเนื้อความอย่างเดียวกันเมื่อรวมกันแล้วเป็นคำประสมที่มีความหมายต่างออกไป เช่น ถ้อยคำ ดูแล ว่ากล่าว และคำประสมที่ย่อมาจากใจความใหญ่ เช่น ขาวป่า ย่อมาจาก คนอยู่ในป่า ขาววัง ย่อมาจาก คนอยู่ในวัง เป็นต้น นอกจากนั้น ยังรวมถึงคำอาการนามที่นำหน้าด้วย การ หรือ ความ

ทั้งนี้ กลุ่มที่มีแนวคิดอื่น ๆ ซึ่งได้เสนอแนวคิดที่ต่างจากกลุ่มดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือได้เสนอแนวคิดเรื่องเสียงในคำประสม เช่น บรรจบ พันธุเมธา (2514, หน้า 122-123) สังเกตถึงการให้เสียงประกอบการพิจารณาเรื่องคำประสม โดยกล่าวว่า เสียงหนักเบาจะเป็นเกณฑ์หนึ่งที่ใช้ในการพิจารณาความแตกต่างระหว่างคำประสมกับคำเดียว คือ คำท้ายของคำประสมส่วนมากจะลงเสียงหนัก ในขณะเดียวกัน หากเป็นคำเดียวหรือคำที่ไม่ใช่คำประสมนั้น น้ำหนักของเสียงจะราบเรียบเสมอกันและมีจังหวะเว้นระหว่างคำ

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2519) ได้อ้างถึง Mary Hass ซึ่งได้กล่าวถึงคำประสมในลักษณะของโครงสร้างว่า คำประสมในภาษาไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีคำกริยาเป็นคำหลัก คือ คำประสมที่มีคำกริยาประสมอยู่ด้วยใน 3 รูปแบบ คือ รูปแบบ กริยา-นาม เช่น เข้าใจ รูปแบบ นาม-กริยา เช่น ใจดี ปากจัด และรูปแบบ กริยา-กริยา เช่น หุงต้ม สวຍงาม กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่ถือเอาคำนามเป็นคำหลัก กลุ่มนี้แบ่งออกเป็นได้เป็น 3 รูปแบบ คือ รูปแบบ นาม-กริยา เช่น ของกิน น้ำแข็ง รูปแบบ นาม-นาม เช่น รถไฟฟ้า ไฟฟ้า รูปแบบนาม-นาม เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ผัวเมีย

เรื่องเดช บันเพียนชติย์ (2541, หน้า 158) ได้กล่าวถึง กระบวนการสร้างคำในภาษาไทย ไว้ใน ภาษาศาสตร์ภาษาไทย ว่ามีวิธีทั้งสิ้น 3 วิธีการด้วยกัน ได้แก่ วิธีผันเสียงวรรณยุกต์ (tone change) เนื่องจาก ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์กำหนดเสียง ดังนั้น เมื่อเสียงวรรณยุกต์ เปลี่ยนจากเสียงหนึ่งเป็นอีกเสียงหนึ่งแล้วความหมายของคำนั้นเปลี่ยนไป วิธีการลดคำ (deletion) เกิดจากการนำคำศัพท์มาประสมกันทำให้เกิดคำใหม่ขึ้นมา เมื่อนำมาใช้จะลดคำหรือลดพยางค์ให้ น้อยลง เพื่อสะดวกต่อการออกเสียงคำนั้น ๆ โดยที่ไม่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนแปลงไป เช่น หมากพร้าว เป็น มะพร้าว เป็นต้น ส่วนวิธีสุดท้าย คือ วิธีการยืมคำ (loaning) โดยยืมคำจากภาษา ตระกูลอื่นที่ไม่ใช่ตระกูลไท และยืมคำจากภาษาถิ่นต่าง ๆ ทำให้จำนวนคำในภาษาไทยมีจำนวน มากขึ้น เช่น พัดวี เป็นต้น

สรุปได้ว่าแนวคิดเรื่องคำประสมสามารถจำแนกได้เป็นคำประสมที่เกิดจากการนำคำที่มี ความหมาย 2 คำ มาประสมกันและเกิดเป็นคำใหม่ที่มีความหมายใหม่โดยที่ความหมายใหม่นั้นไม่ มีเค้าความหมายเดิม หรือคำประสมอาจเป็นการประสมคำของคำ 2 คำ ขึ้นไป ที่อาจจะมีความหมายเหมือนกัน ตรงข้ามกัน ประสมเข้าด้วยกันก็ได้ อีกทั้ง ยังหมายถึงคำภาษาต่างประเทศ ที่ยืมมาใช้ในภาษาไทยซึ่งโดยทั่วไปมักเรียกว่าคำสมาสนั่นเอง นอกจากนี้ คำประสมยัง ประกอบด้วยคำมูลที่มีเสียงหนักเบาไม่เท่ากันของคำหลักและคำขยายด้วย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคำและค่านามประสมสมัยสุโขทัย

ในด้านการศึกษารื่องการสร้างคำในสมัยสุโขทัย จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2530) พบว่า วิธีการสร้างคำในภาษาไทยสมัยสุโขทัยมีวิธีการทั้งสิ้น 4 วิธี คือ คำผสม คำประสม คำซ้อน และ คำซ้ำ

คำผสมมีโครงสร้างปรากฏเพียงแบบเดียว คือ คำผสมที่ส่วนแรกเป็นหน่วยคำไม่อิสระ และส่วนที่สองเป็นหน่วยคำอิสระ ดังนี้

1. หน่วยคำไม่อิสระ-หน่วยคำอิสระชนิดคำเดียว เช่น นักบุญ นักปราชญ์
2. หน่วยคำไม่อิสระ-หน่วยคำอิสระชนิดคำประสม เช่น ความผิดธรรมดา ผู้เชิญใจ
3. หน่วยคำไม่อิสระ-หน่วยคำอิสระชนิดคำซ้อน เช่น ความกรุณาปราณี
4. หน่วยคำไม่อิสระ-หน่วยคำอิสระชนิดกลุ่มคำ เช่น ผู้เป็นเจ้าของ ผู้มีบุญ

คำประสมในสมัยสุโขทัย มีโครงสร้างทั้งสิ้น 2 แบบ แต่ละแบบมีส่วนประกอบ 2 ส่วน ซึ่งส่วนประกอบส่วนแรกของแต่ละแบบจะเป็นส่วนหลัก และส่วนที่สองอาจเป็นส่วนหลักหรือส่วน ขยายก็ได้ ดังนี้

1. ส่วนหลัก-ส่วนหลัก เช่น กรานกลืน กินเมือง กินบ้านนอก จบใส่หัว ซึ่งส่วนหลักคำแรกเป็นคำเดียวหรือคำประสม ในขณะที่ส่วนหลักคำที่สองจะเป็นได้ทั้งคำเดียว คำประสม คำซ้อน และกลุ่มคำ

2. ส่วนหลัก-ส่วนขยาย เช่น เจ้าไท คนนักบุญ ข้าผู้เป็นเจ้า ชีผ้าขาว งาข้างสาร ซึ่งส่วนหลักจะเป็นคำเดียว คำประสม คำซ้อน และคำสมาส และในขณะที่ส่วนขยายจะเป็นคำเดียว คำประสม คำซ้อน และคำสมาสเช่นเดียวกับส่วนหลักโดยมีคำผานและกลุ่มคำเพิ่มเติม

ทั้งนี้ คำผานและคำประสมจะทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยค และ เป็นส่วนขยายของหน่วยต่าง ๆ ในประโยค

คำซ้อนในสมัยสุโขทัยแตกต่างกันตามหมวดหมู่คำที่มาซ้อนกันทั้งสิ้น 9 ประเภท คือ คำซ้อนที่เป็นคำนาม คำสรรพนาม คำคุณศัพท์ คำกริยา คำกริยาวิเศษณ์ คำบุพบท คำเชื่อมนาม คำเชื่อมอนุพจน์ และคำบอกเวลา ส่วนโครงสร้างของคำซ้อน มีทั้งหมด 11 แบบ ได้แก่ คำซ้อน 2 หน่วย 3 หน่วย 4 หน่วย 5 หน่วย 6 หน่วย 7 หน่วย 8 หน่วย 9 หน่วย 10 หน่วย 11 หน่วย และ 15 หน่วย เช่น กุฆ่า หนทางวิถี หยาบซ้ากล้าแข็ง น่านนกหกปลาเนื้อ ห้วยหนองคลองบึงบางบ่อ มีขนมีเล็บมีเนื้อมีเอ็นมีกระดูกมีเขามิงา พ่อแม่พี่น้องพวกพ้องเผ่าพันธุ์ รูปโฉมโนมพรรณวรรณเนื้อ ตัวหน้าตา ข้างม้าวัวควายปลาเนื้อนกหกดปลวก ไม้ค้อนมีดพร้าหอกดาบหลาวแหลนเครื่องซ้า เครื่องแทงเครื่องยิงเครื่องตี ถิ่นฐานบ้านเมืองปราสาทเรือนหลวงข้างม้าซ้าไซไฟร์พลเงินทองของแก้ว ตามลำดับ ซึ่งคำซ้อนในแบบต่าง ๆ เหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยค และ เป็นส่วนขยายหรือเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยต่าง ๆ

คำซ้ำในสมัยสุโขทัยมีทั้งสิ้น 9 ประเภท คือ คำซ้ำที่เป็นคำกริยา คำกริยาวิเศษณ์ คำคุณศัพท์ คำบุพบท คำบอกเวลา คำบอกกำหนด คำซ้ำเหล่านี้มีโครงสร้างปรากฏ 2 แบบ คือ แบบที่ 1 ประเภทที่ซ้ำส่วนเดิมโดยเขียนส่วนเดิมซ้ำอีกครั้ง เช่น ต่างต่าง จริงจริง และแบบที่ 2 ประเภทที่ซ้ำส่วนเดิมโดยใช้เครื่องหมายไม้ยมก (๗) แทนคำที่กล่าวซ้ำ เช่น สืบ ๗ ไป งามเหลื่อม ๗ พราย คำซ้ำเหล่านี้ทำหน้าที่ในประโยคได้ 2 ส่วน คือทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยค และ ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายหรือเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยต่าง ๆ ในประโยค

พรทิพย์ เจริญนิพนธ์ (2549) ได้ศึกษา ลักษณะสำคัญของภาษาไทยสมัยสุโขทัย จำนวน 21 หลัก พบว่า คำนามส่วนใหญ่จะเป็นคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และลักษณะของภาษาไทยสุโขทัยกับภาษาปัจจุบันมีความแตกต่างกันในเรื่องของคำ การประกอบรูปคำ ความหมาย สำนวน และประโยค เมื่อจำแนกตามโครงสร้าง พบว่า คำในภาษาสมัยสุโขทัยประกอบด้วยคำนาม 2 แบบ คือ คำนามที่เป็นคำเดียว กับคำนามที่เป็นคำซ้อน

ในส่วนของคำนามที่เป็นคำชื่อนั้น มีการประกอบคำขึ้นมามากหลายแบบ ตามจำนวนคำประกอบ ได้แก่ คำชื่อน 2 หน่วย คำชื่อน 3 หน่วย คำชื่อน 4 หน่วย คำชื่อน 4 พยางค์ที่มีพยางค์แรกซ้ำกับพยางค์ที่ 3 เช่น เหี่ยวเรือน ไร่นาสวน ถิ่นฐานบ้านนา และป่าหมากป่าพลู ตามลำดับ มีการจัดประเภทคำชื่อนตามความหมาย ได้แก่

1. คำชื่อนที่ใช้เรียกพืช เช่น สวนหมากสวนพลู ลูกส้มลูกหวาน
 2. คำชื่อนที่ใช้เรียกสถานที่ เช่น ภูมิพิหาร เหี่ยวเรือน ถิ่นฐานบ้านนา
 3. คำชื่อนที่ใช้เรียกสิ่งของ เช่น หมอนนั่งหมอนนอน ข้าวตอกดอกไม้ได้เทียน
 4. คำชื่อนที่มีความหมายถึงคน ไม่ว่าจะเป็นเครือญาติ ชนชั้นปกครอง ประชาชน บุคคลทั่วไป และศัตรู เช่น ลูกเมียเย้ยข้าว เจ้าบ้านเจ้าเมือง ไฟรฟ้าน้ำใส นักปราชญ์ราชกวี หัวฟุงหัวรบ
- สรุปได้ว่า การสร้างคำในสมัยสุโขทัยมีวิธีการทั้งสิ้น 4 วิธีด้วยกัน คือ คำผสม คำประสม คำชื่อน และคำซ้ำ และลักษณะเด่นของการสร้างคำสมัยนี้ก็คือการนำคำในลักษณะเดียวกันมาซ้อนกันโดยมีความหมายถึงสิ่ง ๆ เดียว โดยคำชื่อนที่นำมาซ้อนกันนั้น สามารถประกอบด้วยหน่วยคำตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไป จนกระทั่งถึง 15 หน่วยคำ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของคำ

สุไร พงษ์ทองเจริญ (2519) ได้ศึกษาเรื่องการใช้ภาษา กล่าวว่า ภาษามีความหมายที่มนุษย์ต้องการจะสื่อความหมายระหว่างกันภายในชุมชนที่พูดภาษาเดียวกัน ความหมายนี้มีอยู่ในทั้งระดับคำ และ ประโยค ความหมายที่อยู่ในคำ หมายถึง ความหมายที่อยู่ในประจำคำ เช่น เมื่อได้ยินหรือเห็น “โต๊ะ” ก็จะนึกถึงความหมายของเครื่องใช้ ที่สำหรับวางของหรือเขียนหนังสือ เมื่อแยกคำออกจากประโยคแล้วจะได้ความหมายอีกลักษณะหนึ่ง คือ ความหมายตรงตัว ความหมายแฝง และความหมายเปรียบเทียบ ความหมายตรงตัว นั้น จะเป็นความหมายที่หาได้จากพจนานุกรม บอกความเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมและให้ความรู้สึกหรือคุณค่า ส่วนความหมายแฝง จะแสดงความหมายรอบด้านที่คำแต่ละคำให้นอกเหนือไปจากความหมายประจำคำ เป็นความหมายเกี่ยวกับความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ อาจเชื่อมโยงประสบการณ์และวัฒนธรรมที่แต่ละคน แต่ละชาติที่มีอยู่ และคำเหล่านี้ยังมีลักษณะที่ความหมายไม่คงตัวอาจเพิ่มเติมเข้าไปได้อีกเมื่อผู้ใช้ภาษามีประสบการณ์เพิ่มขึ้น และสุดท้ายคือ ความหมายเปรียบเทียบ เป็นการใช้คำๆ เดียวกันที่อาจให้ความหมายต่างกันได้ เช่น ในประโยคที่กล่าวว่า คุณเห็นควายไหม กับประโยคที่กล่าวว่า คุณเห็นฉันเป็นความหรือ จาก 2 ประโยค ดังกล่าว คำว่า ควาย แสดงความหมายที่ต่างกันออกไปหรืออาจจะแสดงความหมายอย่างเดียวกันก็ได้ตามการให้ความหมายของแต่ละคน

วรรณ แก้วแพรง (2524) กล่าวว่า คำบางคำมีความหมายไม่คงที่ กล่าวคือ บางคำบ่งความหมายโดยตรง ซึ่งเป็นความหมายปกติของคำ ๆ นั้น บางคำมีความหมายเชิงอุปมา ซึ่งเป็นความหมายที่กลายไปจากความหมายเดิม โดยการนำคำที่มีใช้อยู่ปกติสำหรับสิ่งหนึ่งไปใช้กับอีกสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายกันหรือเข้ากันได้ เพื่อบอกลักษณะอาการ รูปพรรณสัณฐาน หรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งให้เด่นชัดขึ้น ซึ่งบางตำราอาจเรียกว่ามีความหมายโดยนัย นอกจากนั้น บางคำบ่งความหมายแฝง ซึ่งเป็นความหมายซ่อนเร้นอยู่ในความหมายใหญ่เพื่อบอกลักษณะหรือรายละเอียดบางอย่างของความหมายใหญ่ อีกทั้ง บางคำบ่งความหมายตามบริบท คือความหมายที่คำ ๆ หนึ่ง อยู่กับความหมายในประโยค เมื่อข้อความในประโยคเปลี่ยนความหมาย คำ ๆ นั้น ก็จะเปลี่ยนความหมายไปด้วย และสุดท้าย คำที่มีความหมายจิตประหวัด ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องอยู่กับประสบการณ์ ความรู้สึก ความนึกคิด ของผู้นั้น

สนธิ ตั้งทวี (2528) สรุปเรื่องความหมายของคำ ว่า คำ คือ เสียงพูด หรือ ลายลักษณ์อักษรที่เขียนหรือพิมพ์ขึ้น เพื่อแสดงความคิดเห็น ในทางภาษาศาสตร์ได้อธิบายว่าคำเป็นหน่วยทางภาษาที่เกิดจากการประกอบขึ้นด้วยเสียงและความหมาย คำในภาษาไทยจะมีความหมายที่ต่างกัน คือ บางคำเป็นคำที่มีความหมายกว้างและความหมายแคบ เช่น คำว่า ปลา เป็นคำที่บ่งความหมายกว้าง เมื่อต้องการจำเพาะให้แคบลง ต้องบอกรายละเอียดให้มากขึ้น เช่น ปลาตะเพียน ปลาดุก ปลาหมอบ เป็นต้น บางคำเป็นคำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย ซึ่งความหมายโดยตรงกับความหมายโดยนัย นั้น จะขึ้นอยู่กับบริบทและสิ่งที่เกี่ยวข้องไปถึงสิ่งนั้น ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึก ความเคยชิน กาลเทศะ เช่น คำว่า น้ำ ถ้าให้ความหมายโดยตรงจะหมายถึงของเหลวใส ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น แต่หากใช้ในความหมายโดยนัย จะหมายถึง ความเย็น เป็นต้น นอกจากนั้น บางคำอาจแสดงความหมายที่ใช้เสียงแสดงความหมายที่คล้ายใกล้เคียงกัน เช่น คำว่า ออกด กับ อ้อน หรือ โกรธ กับ แค้น เป็นต้น และบางคำจะแสดงความหมายตรงข้ามกัน ไม่ว่าจะเป็นคำตรงกันข้าม คำปฏิเสธต่อกัน คำตรงข้ามแบบระดับ คำที่มีหลายความหมายและอาจพ้องกันได้ เช่น แพ้ชนะ สุขทุกข์ ร้อนหนาว ส่วนใหญ่ ติดไฟ เป็นต้น

นพดล จันทรพิบูล (2534) กล่าวถึงความหมายของคำสรุปได้ว่า คำ มีความหมายโดยทั่วไปอยู่ 2 ลักษณะ คือ ความหมายโดยตรง ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายตามพจนานุกรม เช่น เสือ หมายถึง สัตว์สี่เท้ารูปร่างคล้ายแมวดุร้าย ชอบกินสัตว์อื่นเป็นอาหาร ส่วนอีกลักษณะ คือ ความหมายโดยนัย เป็นคำที่บ่งความหมายที่ชักนำความคิดให้เกี่ยวข้องไปถึงสิ่งอื่น ความหมายโดยนัยมักจะแฝงความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ด้วย ทั้งนี้ จะขึ้นอยู่กับความรู้สึก กาลเทศะ เจตนาในการใช้คำ เป็นต้น

พรพิลาส เรื่องโชติวิทย์ (2535) ศึกษาวิเคราะห์ความหมายของคำ สรุปได้ว่า ความหมายของคำ เป็นส่วนประกอบหนึ่งของคำ คือ ประกอบด้วยรูปและความหมายซึ่งความหมายของคำ นอกจากระบุถึงลักษณะสำคัญของสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว ยังอาจระบุถึงประเด็นเสริมอื่น ๆ เช่น ระบุทัศนคติ ค่านิยมต่อสิ่งนั้น ๆ เสริมเข้าไปด้วย ในการวิเคราะห์ความหมายของคำ ๆ หนึ่ง อาจแบ่งความหมายออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ออกเป็น 3 ส่วน คือ ความหมายตรง ซึ่งเป็นความหมายส่วนที่ระบุถึงลักษณะที่ประกอบกันขึ้นเป็นคำ ๆ หนึ่ง โดยจะแสดงหมวดหมู่พร้อมทั้งส่วนอื่น ๆ ด้วย เช่น วัตถุประสงค์ ส่วนประกอบ รูปร่าง หน้าที่ การทำงานของสิ่งที่คำ ๆ นั้นกล่าวถึง ส่วนต่อมาก็คือ ความหมายแฝง ที่จะระบุทัศนคติต่อสิ่งที่คำ ๆ นั้นบ่งถึง แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ความหมายแฝงตามความหมาย ซึ่งจะบอกประสบการณ์ที่อาจจะเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ประสบมาหรือความรู้สึกทั้งด้านบวกและด้านลบต่อคำ ๆ นั้น ก็ได้ แบบที่ 2 คือ ความหมายแฝงแบ่งตามที่มา ซึ่งเกิดจากทัศนคติของสังคมเจ้าของภาษาหรืออาจมาจากทัศนคติของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ปราณี กุลวนิชย์ (2537) กล่าวว่า ภาษานั้นประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ ๆ 2 องค์ประกอบด้วยกัน คือ เสียงและความหมาย สำหรับความหมายนั้นอาจกล่าวได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะของความหมายหน่วยต่าง ๆ เช่น หน่วยคำและคำ และ อีกลักษณะหนึ่งได้แก่ ความหมายที่เกิดจากความสัมพันธ์ของหน่วยคำต่าง ๆ เช่น ความหมายของประโยค โดยความหมายของคำ อาจจัดประเภทได้เป็น ความหมายพื้นฐาน เป็นความหมายเฉพาะตัวของคำนั้น ๆ ความหมายแฝง เป็นความหมายที่คำ ๆ หนึ่งอาจมีเพิ่มขึ้นจากความหมายพื้นฐานที่มักบอกให้รู้ถึงความรู้สึกของผู้พูด ความหมายในบริบท เป็นความหมายที่มีความหมายพื้นฐานที่ค่อนข้างกว้างและมักปรากฏร่วมกับคำอื่น ๆ โดยมีความหมายเพิ่มเติมหรือแคบลงกว่าความหมายพื้นฐาน

พัชรี พลวงค์ (2542) กล่าวถึง ความหมายของคำประเภทต่าง ๆ ไว้ว่า Katz และ Fodor ได้สร้างทฤษฎีทางความหมายในแนวที่มีใช้การอธิบายตัวความหมาย และได้จำแนกไว้ว่า คำบางคำมีความหมายที่เกิดจากคำที่อยู่รวมกัน (Collocations) ซึ่งเป็นกลุ่มคำที่จะใช้ด้วยกันเสมอ หรือพูดง่าย ๆ คือ คำ ๆ นี้จะต้องใช้ด้วยกันกับคำนี้เท่านั้น และบางคำไม่อาจนำมาใช้ด้วยกันได้เลย เช่น

การใช้ addle → addle expression, politician, person

การใช้ rancid → rancid cacon, butter

จะเห็นได้ว่าคำคุณศัพท์ดังกล่าวจะมีลักษณะการใช้กับความหมายเฉพาะ กล่าวคือ rancid จะขยายคำนามที่เป็นอาหารประเภทไขมัน เป็นต้น คำบางคำมีความหมายที่เหมือนกัน (Synonymy) คำบางคำให้ความหมายที่ตรงข้ามกัน (Antonymy) หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “คำแย้งความหมาย” คำบางคำให้ความหมายเหมือนกันบางส่วน (Hyponymy) คำบางคำให้ความหมายในเชิงของสำนวน (Idioms) รวมถึงความหลากหลายของความหมายที่เกิดจากคำประเภทหลายความหมาย (Polysemy) และคำพ้อง (Homonymy) นอกจากนั้น ยังได้อ้างถึง Leonard Bloomfield ว่าการศึกษาภาษาในแนวของภาษาศาสตร์ตามอิทธิพลของนักจิตวิทยาพวก Behaviorists ได้สร้างรูปแบบการเกิดความหมายของคำแต่ละคำว่าเกิดจากรูปแบบ

กล่าวคือ เราสามารถให้คำจำกัดความหรือรู้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้ เพราะเรามีความรู้ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสิ่งนั้นอยู่ เช่น โต๊ะ บ้าน สัตว์ ดอกไม้ ดังนั้น ความหมาย ในแนวคิดดังกล่าวคือความเกี่ยวข้องกันระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงของสิ่งนั้นกับเสียง (ของภาษา) ไม่ใช่เกิดจากจิตใจกับเสียงของภาษา

สุริยา รัตนกุล (2544) กล่าวว่า ความหมายในภาษามีหลายประเภท นักภาษาศาสตร์ได้จำแนกประเภทต่างๆ ของความหมายอย่างละเอียดเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจความหมายในภาษา คือ ความหมายประจำรูปและความหมายอ้างอิง ซึ่งเป็นความหมายประจำรูปเป็นความหมายที่คำ (word) และวลี (phrase) มีอยู่ในตัวของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องอ้างอิงไปในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อได้ฟังคำหรือวลีนั้นก็เข้าใจในทันที ส่วนความหมายอ้างอิง เป็นความหมายที่เชื่อมโยงระหว่างความหมายประจำรูปภาษากับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีอยู่ในโลกที่มีลักษณะทางกายภาพ นอกจากนั้น ยังมี ความหมายสื่อสาระ ซึ่งเป็นความหมายสอดสังคัมและความหมายสื่อสังคัม กล่าวคือ เป็นความหมายตรงที่พรรณาส่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความหมายกลาง ๆ ที่รู้กันทั่วไป มักเป็นความหมายแรกที่พบในพจนานุกรม ส่วนความหมายที่สอดสังคัมนั้นจะเป็นความหมายที่สอดคล้องร้อยรัดให้คนในสังคมเดียวกันมีความรู้สึกร่วมอยู่ในสังคมเดียวกัน และสุดท้าย คือ ความหมายสื่อสังคัม ซึ่งเป็นการไม่สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา แต่มีการใส่สีสัน ซึ่งเป็นการแสดงอารมณ์เข้าไปด้วย อาจเป็นอารมณ์ที่ถูกเหยียดหนาม หวาดกลัว ข้าง หรือยกย่อง ก็ได้ อีกด้านหนึ่ง บางคำอาจแสดง ความหมายในเชิงอุปลักษณ์และความหมายปริลักษณ์ ซึ่งเป็นความหมายที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างคำนั้นกับคน สัตว์ พืช สิ่งของ สถานที่ อย่างใดอย่างหนึ่งที่มีอยู่นอก

ระบบของภาษา แต่ภาษาสามารถบ่งชี้ความหมายเหล่านี้ในภาษาได้ด้วยการอุปลักษณะหรือด้วยการบ่งบอก (Denote) ด้วยคำ (lexeme) นั้น ส่วนความหมายปริลักษณ์ เป็นความหมายที่ชวนให้ระลึกถึงเมื่อพบคำนั้น สิ่งทีระลึกถึงนี้เป็นข้อมูลเพิ่มนอกเหนือไปจากความหมายอุปลักษณะที่สื่อออกมาตามปกติ และสุดท้าย บางคำแสดงความหมายหลักและความหมายเปรียบเทียบ กล่าวคือความหมายหลักเป็นความหมายตรงที่เกิดขึ้นในการพูดอย่างตรงไปตรงมา หรือ อาจจะเรียกว่าตรงตามตัวอักษร ส่วนความหมายเปรียบเทียบ นั้น จะเป็นความหมายที่เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบ โดยอิงความหมายหลักไว้เป็นแนวยึด ซึ่งไม่ได้ให้ความหมายอย่างตรงไปตรงมาตามตัวอักษร แต่จะเป็นการเปรียบไปตรงที่คุณสมบัติบางอย่างของความหมายหลัก

นิตยา กาญจนะวรรณ (2546) กล่าวว่าความหมายของคำเป็นเรื่องของความคิดมีลักษณะดังนี้ ความหมายแฝง ความหมายย่อยที่แฝงอยู่ในความหมายใหญ่ และรายละเอียดอย่างไว้ในความหมาย มักปรากฏอยู่ในคำกริยาและคำขยาย ซึ่งคำกริยาและคำขยายที่มีความหมายแฝงจะบอกอะไรได้หลายอย่าง คือ ความหมายบอกทิศทาง บอกการเคลื่อนไหว บอกการเคลื่อนที่สัมพันธ์กับเวลา บอกอาการหรือลักษณะของคนบางจำพวก บอกลักษณะของสิ่งที่มีอยู่จำนวนมาก และบอกคุณสมบัติบางอย่างของกริยา คำอุปมา คือ คำใช้เปรียบที่มักจะใช้เมื่อจนคำที่ต้องการใช้พรรณนาบอกลักษณะให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น แยกออกเป็นคำอุปมาที่ได้จากคำที่มีใช้อยู่แล้วมักเป็นชื่อสัตว์ชนิดต่าง ๆ และคำอุปมาที่สร้างขึ้นใหม่ ความหมายสัมพันธ์กับเสียง คือ การคัดเลือกเสียงที่ใช้ในภาษา ที่ขึ้นอยู่กับลักษณะของเสียงและความนิยม การแยกเสียงแยกความหมาย ซึ่งอาจจะมีความเปลี่ยนแปลง เสียงพยัญชนะ สระ หรือ วรรณยุกต์ เพื่อให้มีคำใช้มากขึ้นในภาษา

อัญชลี สิงห์น้อย (2548) ได้กล่าวถึง อรรถสัมพันธ์ หรือความสัมพันธ์ทางความหมายว่า อรรถศาสตร์ เป็นการศึกษาความหมายและระบบความหมายของภาษาในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษาและสิ่งที่อ้างถึงเป็นสำคัญ ซึ่งรูปแบบภาษาอาจเป็นในระดับหน่วยคำ คำ วลี หรือประโยคก็ได้ ในการพิจารณาหน่วยไวยากรณ์ใด ๆ ในภาษานั้นจะต้องพิจารณาความหมายและรูปภาษาควบคู่กันไปอย่างเป็นอิสระจากกันในลักษณะรูปภาษา-ความหมาย (Form-Meaning) เนื่องจากรูปภาษาและความหมายมีความสำคัญเท่าเทียมกันและมีความสัมพันธ์อย่างเป็นปฏิกิริยาต่อกัน (form-meaning correspondence) บทบาททางอรรถศาสตร์สามารถระบุได้จากประเภทของคำกริยา ได้แก่ ผู้กระทำ (agent) ผู้ประสบ (experience) ผู้ถูกกระทำ (object) เครื่องมือ (instrument) ที่มา (source) เป้าหมาย (goal) สถานที่ (place) และเวลา (time) หรืออาจจะระบุได้จาก ผู้ประสบ (experience) ผู้กระทำ (agent)

และผู้ที่ได้รับผลกระทบ (patient) สถานที่ (location) ที่มา (source) ช่องทาง (path) ที่หมาย (destination) ผู้รับ (recipient) จุดประสงค์ (purpose) ผู้ได้รับประโยชน์ (beneficiary) ท่าทาง (manner) ส่วนขยาย (extent) และเจ้าของ (possessor) สำหรับในภาษาไทยสามารถพิจารณาจากข้อมูลดังกล่าวในการสร้างบทบาททางอรรถศาสตร์ของนามวลี ได้ดังนี้ นามวลีจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบ (patient) คือ เป็นผู้ถูกกระทำ ผู้มีสภาพ ผู้ปรากฏอยู่หรือผู้ย้ายที่ นามวลีจะเป็นผู้กระทำ (agent) เป็นผู้ประสบ (experience) เป็นเครื่องมือ (instrument) เป็นสาเหตุ (cause) เป็นแรงธรรมชาติ (natural force) เป็นผู้เสริม (content) เป็นผู้รับ (recipient/device) เป็นผู้รับประโยชน์ (benefactive) เป็นผู้ร่วมกระทำ (comitative) เป็นเวลา (temporal) เป็นสถานที่ (location) เป็นที่หมาย (destination) เป็นที่มา (source) ทั้งนี้ บทบาททางอรรถศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป อาจพิจารณาในแนวที่กว้างกว่าหรือละเอียดกว่าชุดบทบาทดังกล่าวก็ได้